

Nota Recreatiebeleid

drs. M.E.G. Visscher
drs. A.J.M. Roozen

Vastgesteld door de directie in juli 2011
Goedgekeurd door de Raad van Toezicht in augustus 2011

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Recreatievisie en -missie	6
3	Recreatie vanuit maatschappelijk perspectief	8
	3.1 Maatschappelijke ontwikkelingen	8
	3.2 Mensenwensen	11
4	Recreatiebeleid	13
	4.1 Hoofdpijnen van beleid	13
	4.2 Beleid voor vormen van recreatie	15
5	Financiën	20
	Bijlage: Relevante wet- en regelgeving	21

1 Inleiding

De behoefte om te kunnen ontsnappen aan de drukte en de stress van het dagelijks leven vraagt om plaatsen waar mensen kunnen genieten en ontspannen. Om plaatsen waar iets geleerd kan worden en waar nieuwe inspiratie kan worden opgedaan.

De unieke buitenplaatsen, landgoederen met hun kastelen en de natuurterreinen van Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK) kunnen perfect in die behoefte voorzien. Hun rijke geschiedenis, de schilderachtige landschappen en de bijzondere planten en dieren vormen de kernwaarden van een leefomgeving waar niemand buiten kan. GLK beheert deze waarden en doet dat met een open oog en oor naar de samenleving en met steun van betrokken burgers.

GLK staat open voor de gehele samenleving en biedt voor velen wat wils; voor jong tot oud, voor de Gelderlander en voor de mensen van daarbuiten.

Om optimale belevingsmogelijkheden voor het publiek te creëren, waarbij de kernwaarden van het bezit niet in het geding zijn, is een beleidsnota recreatie onontbeerlijk. De bestaande nota uit het jaar 2000 is echter gedateerd. De samenleving, maar ook de recreatiebehoeften, het recreatief gebruik en de wet- en regelgeving, veranderen. Ook de communicatie naar en met het publiek is aan verandering onderhevig. Tenslotte is recentelijk op basis van een heldere positionering een nieuwe Meerjarenvisie¹ opgesteld. Kortom, alle aanleiding voor een herijking van het recreatiebeleid.

Deze nota is een nota op hoofdlijnen. Terreinspecifieke maatregelen komen niet aan de orde. De nota geeft de richting aan en de kaders waarbinnen GLK werkt. Het is een instrument om af te wegen welke activiteiten wel en niet en onder welke voorwaarden in en op de bezittingen zijn toegestaan. Het geeft aan welke vormen van recreatie actief worden gestimuleerd of aangeboden en welke juist niet. De basis van het beleid vloeit voort uit de Meerjarenvisie en is afgestemd op diverse maatschappelijke ontwikkelingen. De Meerjarenvisie is vertaald in een recreatievisie en een -missie welke in hoofdstuk twee worden gepresenteerd. Hoofdstuk drie schetst de maatschappelijke context en wensen van mensen als het om recreatie gaat. Vervolgens komt in hoofdstuk vier het beleid aan bod, zowel op hoofdlijnen als meer specifiek met betrekking tot verschillende vormen van recreatie. In dit hoofdstuk wordt ook aandacht besteed aan aspecten als samenwerking, communicatie, educatie, nieuwe media en herkenbaarheid. Hoofdstuk vijf tenslotte gaat in op de personele en financiële aspecten. De bijlage bevat een overzicht van relevante wet- en regelgeving.

¹ Meerjarenvisie 2011-2015, Geldersch Landschap & Kasteelen, mooi voor iedereen!

2 Recreatievisie en -missie

Recreatievisie

GLK wil

- natuurlijk en cultureel erfgoed in Gelderland behouden voor de toekomst en daarvoor:
  1. draagvlak voor de behoudsdoelstellingen;
  2. zichtbaar en bereikbaar zijn;
  3. mensen van jong tot oud van binnen en buiten Gelderland binden;
  4. kosten beperken en inkomsten vergroten;
  5. samenwerken om deze doelstellingen te verwezenlijken;
  6. doordacht kunnen inspelen op de recreatiebehoeften en -wensen van mensen.

GLK biedt

- een diversiteit aan prachtige en authentieke ensembles bestaande uit bossen, tuinen, parken, kastelen, huizen, natuurterreinen en schilderachtige landschappen;
- Gelderlanders een 'achtertuin';
- een scala aan unieke belevenissen, bij 'goed' en bij 'slecht' weer;
- rust en ruimte in natuurgebieden en oude landschappen;
- activiteiten en voorwaarden voor gezelligheid in en rond huizen en kastelen;
- mogelijkheden om kennis op te doen;
- plekken om actief te bewegen in de buitenlucht;
- niet voor elk, maar wel voor velen wat wils.

GLK vraagt

- gasten die respect hebben voor hun omgeving;
- te helpen met het in stand houden van natuurlijk en cultureel erfgoed in Gelderland.

Recreatiemissie

- verleiden** De gast wordt verleid om naar GLK te komen
- bereiken** De gast kan GLK goed bereiken
- thuisvoelen** De gast voelt zich welkom en veilig bij GLK
- beleven** De gast beleeft wat hij / zij zoekt
- waarderen** De gast geeft, komt terug en neemt anderen mee

3. Recreatie vanuit maatschappelijk perspectief

3.1 Maatschappelijke ontwikkelingen

De samenleving is voortdurend aan trends en ontwikkelingen onderhevig. GLK speelt hier met haar beleid en de activiteiten en de voorzieningen die daaruit voortvloeien op in. Zo blijft GLK een eigentijdse organisatie, die met draagvlak vanuit de samenleving het behoud van het rijke en diverse Gelderse erfgoed weet te garanderen. Verschillende ontwikkelingen op het gebied van demografie, op sociaal-cultureel gebied, op economisch en technologisch gebied, op het bestuurlijk-politieke vlak en op het gebied van vrijetijdsbesteding, interesseontwikkeling en gezondheid, zijn bepalend voor het recreatiebeleid van GLK.

Demografische ontwikkelingen

De bevolking in Nederland groeit nog steeds tot naar verwachting 17 tot 17,5 miljoen in 2040, het aandeel senioren neemt toe, er komen meer alleenstaanden en het absolute aantal jongeren blijft ongeveer gelijk. De leefbaarheid op het platteland staat onder druk. Men wordt ouder, maar voelt zich nog jong. Dit zal zich uiten in de recreatiebehoeften. Zo zal een toenemend aantal actieve ouderen, al dan niet in aanwezigheid van kleinkinderen, er geregeld op uit trekken om bijvoorbeeld te fietsen en te wandelen of een evenement te bezoeken. GLK speelt in op deze ontwikkelingen en biedt recreatieactiviteiten en regionale voorzieningen en initiatieven die aansluiten bij de behoeften.

Liefde voor natuur en cultuur ontstaat in vrijwel alle gevallen, en vaak onbewust, in de jeugd. Jeugd komt er tegenwoordig echter niet vanzelfsprekend meer mee in contact; steeds meer kinderen groeien op in een stedelijke omgeving met gebrek aan groen. De computer en televisie zijn een ware concurrent van het buitenleven. GLK organiseert daarom speciale activiteiten voor de jeugd, gericht op beleving van natuur en cultuur.

Sociaal-culturele ontwikkelingen

Na een periode van verre gaande individualisering lijken de hoogtedagen daarvan nu voorbij. Mensen zijn weer meer op zoek naar zingeving en identiteit en hebben een groeiende behoefte aan sociaal contact. Vakanties en dagtochten die in het teken staan van samenzijn met familie, vrienden en kennissen, nemen weer in belang toe. Cultuur en natuur fungeren daarbij als gezelligheidsproduct. Voor GLK biedt dit kansen de betrokkenheid en verbondenheid van mensen bij hun leefomgeving, in het bijzonder het Gelderse erfgoed te vergroten. Het decor van

de bezittingen en de activiteiten die er georganiseerd worden bieden mensen de mogelijkheid om samen met anderen activiteiten te ondernemen. Kwaliteit staat daarbij hoog in het vaandel, meer nog dan kwantiteit. Mensen zijn tegenwoordig erg kwaliteitsbewust, hebben veel recreatie-ervaring, weten wat er te koop is en willen waar voor hun geld.

Onze samenleving wordt steeds multicultureler: het aantal allochtonen is gestegen tot 3,2 miljoen, waarvan 1,8 niet-westers (2008). Mensen uit andere culturen hebben veelal een andere houding ten opzichte van natuur en cultuur hetgeen zich ook uit in een ander soort binding. Niet-westerse allochtonen hechten veel waarde aan het familieleven en trekken er graag op uit om parken te bezoeken en er gezelligheid en samenzijn te vinden. Met het toenemen van het

aandeel allochtonen in ons land is het van belang ook hen te binden aan het Gelderse erfgoed. Mensen worden steeds mondiger en gaan graag in discussie over de standpunten of handelingen van een expertorganisatie als GLK. GLK staat open voor wat begunstigers, bezoekers en omwonenden van de bezittingen belangrijk vinden. Participatie van betrokken burgers kan bovendien leiden tot nieuwe ambassadeurs die ook mensen op ongewenst gedrag durven aan te spreken. Bij het realiseren van recreatievoorzieningen en organiseren van recreatieactiviteiten verdiept GLK zich in en laat zij ruimte voor de wensen van recreanten. Uiteraard binnen de kaders van het haalbare. Daarbij handelt GLK altijd binnen de statutaire doelstellingen en wettelijke kaders. Financiën en beheeraspecten worden daarbij gewogen. Er wordt ook gekeken naar het belang dat een lokale gemeenschap hecht aan een activiteit of voorziening, zeker als het om tradities gaat.

Economische ontwikkelingen

De gemiddelde Nederlander is de afgelopen jaren steeds welvarender geworden en bezit allerlei recreatiegoederen die zij wil gebruiken. Daarbij is er een enorme industrie ontstaan rond recreatie en toerisme. De economische terugslag in 2010 leidde ertoe dat veel mensen Nederland hebben (her)ontdekt als vakantieoord. Het is nog onduidelijk of dit van blijvende of voorbijgaande aard is als de economie weer aantrekt, maar een aanzienlijk deel van de bevolking zal hoe dan ook vakantie in eigen land blijven vieren. Met name in het voor- en najaar kunnen de bezittingen van GLK rekenen op een groot aantal bezoekers.

Van belang is ook de tendens van de zogenaamde 'belevingseconomie'. Mensen zijn steeds op zoek naar nieuwe belevenissen en zijn bereid daarvoor te betalen. Men laat zich in keuzes leiden door ervaringen en emoties. Dit verklaart ook waarom mensen bereid zijn extra te betalen voor een product als dat met authentiek of streekeigen wordt geassocieerd. GLK speelt hier op in door bezoekers te verleiden met een divers aanbod van unieke belevenissen in of rond de kastelen, huizen en terreinen.

Technologische ontwikkelingen

De technologische ontwikkelingen gaan snel en volgen elkaar in hoog tempo op. Ontwikkelingen op ICT-gebied maken het tegenwoordig mogelijk allerlei diensten en informatie op maat en eenvoudig beschikbaar te stellen via applicaties (app's en QR-codes). Werkelijkheid en virtual reality kunnen daarbij gecombineerd worden. Dit biedt voor GLGK nieuwe mogelijkheden het verleden met het heden te verbinden en het niet zichtbare op originele en eigentijdse manier, spelenderwijs onder de aandacht te brengen bij voornamelijk jonge doelgroepen. Het biedt kansen om niet-toegankelijke gebouwen 'toegankelijk' te maken.

De techniek heeft ook praktische voordelen. Zo kan bijvoorbeeld aan de hand van het aantal signalen van GSM's worden bepaald hoeveel bezoekers er in de terreinen aanwezig zijn. Dergelijke technologische ontwikkelingen bieden, mits de Wet op de bescherming van persoonsgegevens dit toelaat, kansen om op relatief eenvoudige wijze zicht te krijgen op het gebruik van terreinen. Dit maakt het op haar beurt mogelijk beter maatwerk te leveren op het gebied van voorzieningen en toezicht. Ook kan het nuttige informatie opleveren die van belang is voor subsidieverstrekking.

Politieke en bestuurlijke ontwikkelingen

Provincie en gemeenten krijgen meer zeggenschap over het landelijk gebied. De overheid stelt minder financiële middelen beschikbaar en streeft naar minder regels. Er is een tendens naar marktwerking in de natuur- en cultuursector. GLK moet hierop inspelen door te streven naar verminderde afhankelijkheid van de overheid. Kosten en inkomsten moeten in balans zijn. Er zullen prioriteiten moeten worden gesteld en er zal creatief moeten worden gezocht naar nieuwe financieringsbronnen en samenwerkingsvormen. Dit vraagt om een nog meer zakelijke instelling van GLK, waarbij actief naar mogelijkheden wordt gezocht om de inkomsten te vergroten en kosten te beperken. Recreatie wordt daartoe benut met het bezit als product en dienst voor verschillende typen recreanten. Recreatievoorzieningen en -activiteiten zullen meer nog dan in het recente verleden een instrument zijn om het draagvlak voor de doelstellingen van GLK in de samenleving te behouden.

Vrijtijdsbesteding en interesse-ontwikkeling

In algemene zin is uit onderzoek gebleken dat het aantal recreatieactiviteiten dat de Nederlander onderneemt de laatste jaren daalt. Mensen hebben minder vrije tijd door zorg, opleiding en toegenomen mobiliteit. Er wonen meer niet-westerse allochtonen met een ander vrijetijdspatroon en meer mensen met een fysieke beperking. Ook de toename van het computergebruik en de stijging van de AOW-leeftijd, waardoor mensen langer doorwerken, zorgen ervoor dat men minder tijd aan recreatieactiviteiten besteedt. Mensen ontplooiën wel meer diverse activiteiten, anders dan enkel het traditionele wandelen en fietsen, al blijven deze tot de populairste buitenactiviteiten behoren. Men zoekt afwisseling en is steeds uit op nieuwe belevenissen en laat zich daardoor leiden door de ervaringen van anderen. Het 'samen met elkaar' wordt in toenemende mate een belangrijk motief bij het ondernemen van recreatieactiviteiten. In de samenleving is er ook een toenemende aandacht voor gezondheid. De bezittingen van GLK bieden ruimte voor gezelligheid, ontspanning en beweging in de buitenlucht, daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan country-fairs en sportevenementen. De maatschappelijke meerwaarde van GLK is dus groter dan enkel een erfgoedorganisatie die zich inzet voor het behoud van natuur en cultuur in Gelderland. Mogelijkheden scheppen voor recreatieve beleving zijn dan ook standaard een onderwerp van aandacht bij projecten welke worden uitgevoerd.

Voor de toekomst mag verwacht worden dat het gebruik van de bezittingen zal toenemen als gevolg van de bevolkingsgroei en de vergrijzing en de achterblijvende ontwikkeling van openbare groengebieden bij steden en dorpen. Actieve ouderen zullen er geregeld even tussenuit gaan en hun interesses volgen. Wandelen en fietsen zullen onverminderd populair blijven, evenals het bezoeken van de kastelen, al dan niet in het kader van een evenement.

Natuur en gezondheid

Natuur heeft positieve effecten op de gezondheid en het welbevinden van mensen. Vertoeven in de natuur, genieten van de rust en stilte en het groen om je heen, blijkt bij te dragen aan het herstellen van aandachtsmoeheid. Tevens blijkt uit onderzoek dat groen in de directe woon- en leefomgeving mensen stimuleert om te bewegen en dat het uitnodigt tot recreëren, genieten en ontspannen. Natuur kan derhalve tevens een bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke thema's, waardoor een nieuwe dimensie aan het natuurbeleid wordt geboden.

Het thema raakt immers ook aan de fysieke en sociaal-emotionele gezondheid van mensen in het algemeen en kinderen in het bijzonder. Juist zij kunnen in de natuur volop bewegen, frisse lucht inademen en zich ontspannen. De maatschappelijke betekenis van natuur is daarmee in het licht van gezondheid als zeer groot te bestempelen.

3.2 Mensenwensen

In het recreatiebeleid, dat mede gericht is op vergroting van het draagvlak voor Gelders erfgoed, staat de belevende mens centraal. Mensen recreëren met verschillende motieven; meestal voor de gezelligheid of om er even tussenuit te gaan, maar ook in iets mindere mate om interesses te volgen, om tijdelijk op te gaan in een andere wereld of om een uitdaging aan te gaan. Elk van deze motieven laat zich vertalen in aspecten die recreanten juist wel of juist niet belangrijk vinden. Zo zal iemand die primair uit is op gezelligheid zich niet storen aan drukte en weinig of geen behoefte hebben aan uitgebreide informatie over de bezittingen, terwijl iemand die voor zijn of haar interesse ergens heen gaat juist rust en informatie verlangt. GLK speelt in op deze diversiteit aan behoeftes door wisselende accenten op het recreatieaanbod te leggen. Op de opengestelde kastelen en ensembles bruist het van de activiteiten, terwijl de terreinen rust en ruimte bieden. De profilering wordt afgestemd op de motieven en behoeftes van de mensen.

Gezelligheid

Mensen die recreëren voor de gezelligheid kunnen bij GLK terecht in de opengestelde kastelen, ensembles en terreinen waar goede parkeervoorzieningen en eventueel horecagelegenheden aanwezig zijn. Voor hen organiseert GLK een diversiteit aan evenementen en speciale (kinder) activiteiten. Zij kunnen gebruikmaken van de aanwezige horeca en vinden plekken om te picknicken, te barbecueën of om te spelen. Een goede bewegwijzering geleidt hen naar de juiste plek. GLK biedt kwaliteit en bovenal goed onderhouden voorzieningen en bezittingen.

“Gezellig samen met familie of vrienden op stap? Kom naar GLK voor de gezelligheid en beleef samen de bijzondere sfeer op de ensembles van huis, erf en goed”

Er tussenuit

Mensen die recreëren om er even tussenuit te zijn kunnen bij GLK terecht in de tuinen, parken en bos- en natuurgebieden, waar zij een goed netwerk aan half- en onverharde paden en routes aantreffen. Zij kunnen wandelen en fietsen en vinden rust en ruimte in een groene en gezonde omgeving.

“Even de batterij opladen? Kom naar GLK en geniet van een groene, gezonde omgeving met Gelders cultureel en natuurlijk erfgoed”

Interesse

Mensen die recreëren om hun interesse te volgen kunnen bij GLK terecht in de opengestelde kastelen, musea en bezoekerscentra, waar zij kunnen leren over het Gelderse erfgoed en de (omgeving van de) terreinen. Ze vinden oude monumentale gebouwen met bijzondere interieurs, schilderachtige landschappen en natuurgebieden met een rijke biodiversiteit, zeldzame planten en dieren. Zij vinden rust en ruimte, een goed netwerk van paden, veel informatie over de bezittingen en kijkhutten om stilletjes te observeren. Men komt op eigen gelegenheid of neemt deel aan een speciale thema-excursie buiten of rondleiding binnen.

“Interesse in cultuur en natuur? Kom naar GLK en leer over de bijzondere historische en natuurwetenschappelijke waarden van het Gelderse erfgoed”

Opgaan in een andere wereld

Mensen die recreëren om even op te gaan in een andere wereld vol schoonheid en harmonie, kunnen bij GLK terecht in de opengestelde kastelen met bijzondere interieurs, fraaie landschappen en natuurterreinen waar zij door te zien, horen, voelen en ruiken de geschiedenis zullen ervaren. In de historische landschappen en natuurterreinen ervaren zij rust en ruimte.

“Opgaan in een andere wereld”? Kom naar GLK en beleef de ensembles van huis, erf en goed of breng een bezoek aan één van de bijzondere natuurterreinen”

Uitdaging

Mensen die uitdaging zoeken kunnen bij GLK terecht in de opengestelde terreinen, waar zij individueel of in (klein) groepsverband diverse vormen van geluidsarme sportactiviteiten kunnen beoefenen, zoals skeeleren, joggen, paardrijden en mountainbiken.

“Behoefte aan uitdaging”? Kom naar GLK en beweeg in de buitenlucht, in een groene en gezonde omgeving te midden van en met respect voor Gelders cultureel en natuurlijk erfgoed”

4. Recreatiebeleid

4.1 Hoofdpijnen van beleid

Doelstellingen

De primaire doelstelling van GLK is en blijft het waardevolle Gelderse erfgoed te behouden voor de huidige generatie en voor de generaties die na ons zullen volgen. GLK richt zich op natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, inclusief gebouwen, monumenten en hun interieurs. Ensembles van 'huis, erf en goed' staan centraal en worden steeds als zodanig beschouwd en benaderd en aan de bezoeker gepresenteerd.

De meeste voorzieningen en activiteiten worden geboden op de opengestelde kastelen, huizen en bezoekerscentra. Hier wordt een hoog kwaliteitsniveau nagestreefd en wordt de bezoeker actief diverse belevingsmogelijkheden aangeboden. In de natuurterreinen en voornamelijk die op enige afstand van steden en dorpen, biedt GLK rust en ruimte en veel mogelijkheden voor het beleven van natuur. Dit vertaalt zich in een kleinere dichtheid aan voorzieningen. Hoge kwaliteit heeft hier minder prioriteit dan op de (kernen van de) opengestelde ensembles of terreinen direct grenzend aan grote bevolkingsconcentraties.

Bezoekers zijn welkom in en op de bezittingen. Recreatie is in eerste instantie een middel om de doelstellingen te realiseren. Met recreatie wordt draagvlak gecreëerd, wordt de zichtbaarheid van GLK vergroot en worden inkomsten gegenereerd om het bezit in stand te kunnen houden. Maar, met recreatie voorziet GLK ook in een grote maatschappelijke behoefte. Het bezit is als het ware een product voor de recreant en wordt als zodanig gepresenteerd.

Bezoekers, activiteiten en voorzieningen

Iedereen is welkom. Met de activiteiten en voorzieningen richt GLK zich voornamelijk op bezoekers die recreëren voor de gezelligheid, om er even tussenuit te gaan of om hun interesses te volgen. De meeste aandacht gaat uit naar ouderen, jeugd en gezinnen met kinderen. Specifieke aandacht wordt geschonken aan mensen met een fysieke beperking. Donateurs genieten bepaalde voordelen, zoals korting bij evenementen en excursies en gratis toegang tot het park en het kasteel van de Cannenburch en Rosendael.

Meer dan 95% van de bezittingen is opengesteld en of beleefbaar voor het publiek. Met voorzieningen en activiteiten op het gebied van recreatie wordt ingespeeld op de maatschappelijke behoeften. GLK verplaatst zich in de recreant en staat open voor hun wensen.

Activiteiten mogen daarbij niet strijdig zijn met de statutaire doelstellingen. Waarden mogen niet worden aangetast in die zin dat er bij eventuele negatieve effecten spontaan herstel of herstel door normaal onderhoud optreedt. Gestreefd wordt naar zodanige voorlichting, inrichting, voorzieningen, regels en beperkingen, dat een maatschappelijk aanvaardbaar evenwicht wordt gevonden tussen de recreatieve behoeften van de mens enerzijds en de behoudsdoelstellingen anderzijds. Daarbij wordt ook gekeken naar de mate waarin recreatieactiviteiten en –voorzieningen zich verenigen met elkaar; nagestreefd wordt dat recreanten geen hinder van elkaars activiteiten ondervinden. Vanzelfsprekend handelt GLK altijd binnen de kaders van de vigerende wet- en regelgeving, waarin ook de betekenis van het natuurlijke en culturele erfgoed is geduïd.

Samenwerking

Samenwerking is geen doel op zich, maar wordt nagestreefd wanneer dit bepaalde voordelen oplevert. Dit geldt voor het gebied van toezicht, waarbij samenwerking kosten kan besparen, maar ook voor het gebied van kennisontwikkeling, de organisatie van specifieke activiteiten en de realisatie van bepaalde voorzieningen. Om het draagvlak voor de doelstellingen te vergroten en de positie van GLK te versterken streeft GLK naar samenwerking met instanties op het gebied van recreatie en toerisme. Om mensen met een fysieke beperking de mogelijkheid te bieden te recreëren op de bezittingen wordt samengewerkt met zorginstellingen. Met instanties op het gebied van natuur- en milieu-educatie vindt afstemming plaats over activiteiten in de terreinen van GLK. Dit geldt ook voor aangrenzende terreineigenaren als het gaat om voorzieningen, in het bijzonder routestructuren. Ook zal worden verkend in hoeverre participatie van betrokken burgers kan bijdragen aan de realisatie van het recreatiebeleid.

Met het teruglopen van de financiële steun vanuit Rijk en provincie wordt het vergroten van de eigen inkomsten een nog grotere noodzaak en daarmee een belangrijk speerpunt van GLK. GLK blijft actief samenwerken of zoekt private partijen die ervoor open staan allianties aan te gaan. Daarbij valt te denken aan recreatieondernemers, horeca-ondernemers, vervoersbedrijven, sportcentra, fabrikanten, verzekeringen en banken. In samenwerking met hen kunnen activiteiten en evenementen worden georganiseerd voor de individuele recreant, maar zeker ook die in groepsverband. Van GLK vraagt dit om een zakelijke opstelling en de bereidheid het bezit verder te vermarkten. Hierbij is het van belang oog te hebben voor de belangen van GLK en die van de ander en daarbij nooit de primaire doelstelling uit het oog te verliezen. De draagkracht van het bezit blijft een belangrijke randvoorwaarde voor activiteiten en evenementen.

Bij verzoeken van derden om samenwerking wordt gekeken in hoeverre deze bijdraagt aan of zich verhoudt tot de statutaire doelstellingen. Daarnaast zijn de criteria efficiency, zichtbaarheid, draagvlak en bereidheid voor het uitdragen van de specifieke doelstellingen, bepalende factoren voor het al dan niet verlenen van medewerking.

Communicatie en educatie

GLK heeft talloze manieren om de bezoekers van de terreinen en kastelen te bereiken en te informeren. Dit gebeurt in bezoekerscentra en opengestelde kastelen, via de (goed bezochte) website en het kwartaalblad, met wandelkaarten, persberichten en informatiepanelen en natuurlijk via de educatieve boswachters die jaarlijks vele honderden begunstigers en belangstellenden in de terreinen rondleiden en voorlichten. Aan de vraag naar excursies met de educatieve boswachter kan met de huidige twee medewerkers niet worden voldaan. Om die reden worden er ook op dit vlak aanvullend deskundige vrijwilligers gezocht en getraind in het begeleiden en geven van excursies.

GLK is geen educatieve instelling, in die zin dat zij zelf op eigen initiatief lespakketten of programma's ontwikkelt voor scholen. Wel wordt op dit gebied samengewerkt met Edu-art, een organisatie op het gebied van cultuureducatie. Verder zijn de bezittingen bij uitstek een plek waar kinderen in contact kunnen komen met natuur en cultuur. Scholen en organisaties die zich bezighouden met natuur- en milieueducatie zijn daarom van harte welkom. Speciaal voor kinderen biedt GLK de kinderwebsite www.kasenroos.nl, waar kinderen leuke en interessante informatie kunnen vinden over GLK, uitstapjes en natuur en cultuur in Gelderland. De educatieve activiteiten van Geldersch Landschap & Kasteelen zijn uitgewerkt in de nota Educatie.

In de terreinen zijn de toezichthoudende boswachters en de terreinmedewerkers vaak het eerste aanspreekpunt voor het publiek. Het is om die reden van belang dat zij goed geïnformeerd zijn over de hoofdlijnen van het beleid van de organisatie en getraind zijn in een klantvriendelijke

benadering van het publiek. Goed gastheerschap staat hoog in het vaandel en is uitgewerkt in een handleiding voor de boswachter. Bezoekers moeten zich tenslotte altijd welkom en veilig voelen. Daarom besteedt GLK hier specifiek aandacht aan door middel van overleg en training.

Nieuwe media

De vele nieuwe toepassingen van mobiele communicatie en van Nieuwe (Sociale)media bieden

niet alleen nieuwe mogelijkheden om bezoekers (op locatie) te informeren, maar ook om in contact te komen met die bezoekers. Een grondige verkenning van de mogelijkheden is inmiddels in gang gezet. Er wordt al gebruik gemaakt van Nieuwe media, waarmee nieuwe doelgroepen worden bereikt. Nieuwe en Sociale media kunnen op bepaalde locaties dienen als verpersoonlijking van de organisatie. Als de huidige pilots voldoen is ons ambitieniveau op alle opengestelde kastelen en

bezoekerscentra tenminste twitterende beheerders te hebben.

Herkenbaarheid

Op de bezittingen van GLK is de organisatie herkenbaar aan de informatiepanelen, de openstellingborden, projectborden, de dienstauto's, de witte slagbomen, de luiken van boerderijen en de bedrijfskleding van medewerkers. Gestreefd wordt naar eenduidige en consequente herkenbaarheid en vermindering van het aantal borden. Daarbij mag de handhaafbaarheid van de openstellingbepalingen niet in het geding komen.

4.2 *Beleid voor vormen van recreatie*

In en op de bezittingen van GLK zijn tal van vormen van recreatie mogelijk. Onderstaande tabel geeft een overzicht en beschrijft tevens het beleid van GLK ten aanzien van deze recreatievorm. Sommige vormen van recreatie worden actief gestimuleerd door hier op eigen initiatief voorzieningen voor te bieden of te realiseren. Het betreft de vormen van recreatie die zich het beste verhouden met de primaire en daarvan afgeleide doelstellingen van GLK. Deze recreatievormen zijn voorzien van een '++'. Andere vormen van recreatie worden passief gefaciliteerd en worden, indien mogelijk, toegestaan op de bezittingen naar aanleiding van initiatieven van derden of een duidelijk geconstateerde behoefte. GLK speelt in dat geval in of werkt mee aan een wens van een partij of specifieke groep mensen. Feitelijk past GLK hier een vraaggerichte benadering toe. Deze vormen van recreatie zijn voorzien van een '+'. Voorwaarde is dat in het beheer en de financiering kan worden voorzien. Vormen van recreatie die geen voorzieningen vereisen of gebruik kunnen maken van aanwezige basisvoorzieningen zijn eveneens voorzien van een '+'. Recreatievormen die GLK niet stimuleert, maar ook niet passief faciliteert zijn voorzien van een '0'. Recreatievormen die GLK ontmoedigt zijn voorzien van een '--' en die GLK verbiedt zijn voorzien van een '---'.

Recreatievorm	Welke voorzieningen bieden we?	Welke terreintypen lenen zich voor deze recreatievorm	Beleid
<p>Wandelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • gezelligheidswandelaar (++) • rustzoeker (++) • hondenuitlater (+) • lange-afstandswandelaar (+) • nordic walker (+) 	<p>Paden, onverhard of semiverhard, afwisseling in breedte, vorm en keuzemogelijkheden voor een route, gemarkeerde routes, bankjes, hondenlooppgebieden, (digitale) wandelkaarten, informatiepanelen, openstellingbor-den, wild- en andere thema-excursies o.l.v. een boswachter</p>	<p>Alle opengestelde terreinen (95% van het bezit)</p>	<p>GLK streeft ernaar dat op elk terrein een korte wandeling kan worden gemaakt. De dichtheid aan paden en routes is het hoogst op de ensembles. Op deze locaties gaat extra aandacht uit naar voorzieningen voor doelgroepen met een fysieke beperking. Hier is de beheerintensiteit het meest intensief en ligt de prioriteit voor wat betreft een goede bereikbaarheid en voldoende parkeervoorzieningen. In grotere aaneengesloten natuurgebieden, op enige afstand van bevolkingsconcentraties, staan rust en ruimte voorop, is de padendichtheid minder hoog en mag het onderhoud- en voorzieningenniveau wat lager zijn dan op de druk bezochte ensembles en terreinen. In het algemeen is wandelen op wegen en paden toegestaan tussen zonsopkomst- en zonsondergang. Honden zijn toegestaan, mits aangelijnd. Rond bewoningsconcentraties kunnen speciale losloopgebieden voor honden worden aangewezen, die als zodanig te onderscheiden zijn. Voorwaarde is dat andere gebieden hiermee worden ontlast en de aard en kwetsbaarheid van het terrein geen onoverkomelijk bezwaar vormen.</p> <p>Met themawandelingen en excursies, onder leiding van educatieve boswachters, biedt GLK wandelaars wat extra's op het gebied van informatie, toegankelijkheid en beleefbaarheid. Voor begunstigers is dit gratis of wordt een korting gegeven.</p>
<p>Fietsen;</p> <ul style="list-style-type: none"> • korte afstandsfietser (+) • lange afstandsfietser (+) • mountainbiker (+) 	<p>Paden, onverhard of (semi)verhard, bankjes, gemarkeerde routes</p>	<p>Alle opengestelde terreinen (95% van het bezit)</p>	<p>Wegen en paden zijn ook opengesteld voor fietsers, maar deze worden niet specifiek daartoe onderhouden of geschikt gemaakt. Zo mogelijk wordt meegewerkt aan de aanleg van (half)verharde fietspaden als onderdeel van regionale fietsroutes door gemeenten en recreatieschappen. Om terreinfietsen te weren uit kwetsbare terreinen en gevaar en hinder voor wandelaars te voorkomen zijn op specifieke locaties ATB-routes aangewezen. In enkele gevallen zijn paden afgesloten voor fietsers aangezien het niet mogelijk is onderscheid te maken tussen ATB-ers en andere fietsers.</p>
<p>Paardrijden/ met aanspanning (+)</p>	<p>Ruiterroutes</p>		<p>Op veel grote terreinen zijn speciale rond- of doorgaande ruiterroutes aanwezig, al dan niet geschikt voor aanspanningen. Een deel daarvan maakt deel uit van de Veluwetrail. Maneges en ruiterverenigingen worden nauw betrokken bij de aanleg en het onderhoud van ruiterroutes. In verband met het stuktrappen van wegen en paden door paardenhoeven en de hinder voor wandelaars, mogen ruiters en aanspanningen niet van andere paden gebruikmaken. Ruiters dienen in het bezit te zijn van een koetsier- of ruiterbewijs, omdat dit enige garantie biedt m.b.t. kennis en gedrag van de ruiter in relatie tot terreinen en andere recreanten.</p>

Recreatievorm	Welke voorzieningen bieden we?	Welke terreintypen lenen zich voor deze recreatievorm	Beleid
Informatie zoeken (++)	(Permanente) tentoonstellingen, musea, informatieborden, leerpaden, digitale en analoge informatie	Bezoekerscentra, opengestelde kastelen en terreinen	In de opengestelde kastelen en terreinen kunnen bezoekers informatie vinden over de bezittingen. Informatie is ook beschikbaar via het handboek van GLK, de website, brochures, folders en diverse boeken, al dan niet door GLK zelf uitgegeven. In de opengestelde kastelen spitst de informatie zich voornamelijk toe op het bezit. In bezoekerscentra, waarvan de informatiewaarde van het gebouw veelal geringer is, staat de regio meer centraal. Dit beleid wordt verder uitgewerkt in de nota's voor communicatiebeleid, collectiebeleid en de nog te ontwikkelen nota museumbeleid.
Evenement bezoeken (++)	Divers aanbod aan evenementen	Opengestelde kastelen en parken, grotere natuurterreinen	Jaarlijks wordt een evenementenkalender opgesteld. Daarbij streeft GLK naar diversiteit in het aanbod, zowel in ruimte als activiteit. Evenementen kunnen door GLK of op verzoek van en door derden worden georganiseerd. Evenementen die een relatie hebben met het bezit hebben de voorkeur boven evenementen die dat niet hebben. Evenementen mogen niet leiden tot onherstelbare of onevenredige schade aan de bezittingen en mogen niet in strijd zijn met de doelstellingen van GLK. Indien tijdens evenementen onverhoopt toch schade optreedt aan de bezittingen worden de kosten van herstel verhaald op de veroorzaker.
Kunst- en cultuurbezoeken (++)	Monumentale gebouwen, tuinen en parken, interieurs en objecten, tentoonstellingen en evenementen	Opengestelde kastelen, tuinen en parken, bezoekerscentra	Dit beleid wordt uitgewerkt in de nota's voor collectiebeleid en museumbeleid.
Natuurstudie (++)	Wild- en vogelobservatieposten	Natuurterreinen	Natuurstudie is mogelijk in alle terreinen van GLK. Natuurstudie in niet opengestelde terreinen en buiten wegen en paden is mogelijk in het kader van het monitoringprogramma en is vergunningplichtig.
Skaten/ skeeleren (+)	Verharde wegen		Skaten en skeeleren is in de terreinen van GLK slechts zeer beperkt mogelijk, namelijk enkel daar waar verharde paden en wegen aanwezig zijn.
Joggen (+)	Geen specifieke, zie wandelen	Zie wandelen	Joggen is mogelijk op alle paden en wegen die ook voor wandelen en/of fietsen geschikt zijn.

Recreatievorm	Welke voorzieningen bieden we?	Welke terreintypen lenen zich voor deze recreatievorm	Beleid
Schaatsen en langlaufen (+)	Wegen en paden, vijvers en waterpartijen	Vijvers en waterpartijen, opengestelde terreinen	Schaatsen op vijvers en waterpartijen is op eigen risico toegestaan. Langlaufen is toegestaan op alle wegen en paden en in stuifzandgebieden.
Geocaching (+)	Caches	Opengestelde terreinen	Caches kunnen worden geplaatst met toestemming van GLK. Met Geocaching.nl zijn procedure-afspraken gemaakt. Caches worden enkel bij toestemming op de website geplaatst. Bij caches in terreinen van GLK wordt verwezen naar de website van de stichting of wordt een logo geplaatst.
Zonnen/ luieren/ picknicken (+)	Picknickbanken	Met name parken en tuinen	Zonnen, luieren en picknicken is mogelijk op de opengestelde terreinen. Langs wandelroutes zijn bankjes en/of picknicktafels aanwezig. Gazons mogen betreden worden voor picknicks.
Overnachten (+)	Gebouwen en kampeerterreinen		Kamperen is toegestaan in de verpachte kampeerterreinen op Warnsborn en de Loenermark. Het eigen natuurkampeerterein op de Dellen is alleen toegankelijk voor begunstigers.
Spelen (+)	Geen specifieke	Alle opengestelde terreinen	
Eten en drinken (+)	Horecagelegenheden op en bij onze bezittingen, met name de kastelen en bezoekerscentra		Diverse bezittingen lenen zich bij uitstek voor een horecafunctie. Horeca wordt daar bij afgewogen tegen andere functies, waarbij GLK streeft naar maximalisatie van de inkomsten binnen de behouddoelstellingen van GLK. Koppeling van horeca aan opengestelde kastelen, huizen en bezoekerscentra heeft de prioriteit, omdat een horecafunctie bijdraagt aan een vergroting van de bezoekersaantallen en daarmee het aantal betalende bezoekers. Op verstoringegevoelige locaties worden met ondernemers afspraken gemaakt over rust en stilte in de avonden.

Recreatievorm	Welke voorzieningen bieden we?	Welke terreintypen lenen zich voor deze recreatievorm	Beleid
Georganiseerde sportactiviteiten (+) <ul style="list-style-type: none"> • wandelen (+) • fietsen (+) • skeeleren (+) • paardrij-activiteiten (+) • enz. 	Wegen, paden	Opengestelde terreinen	Door derden georganiseerde sportactiviteiten in groepsverband staat GLK in principe toe volgens 'S(up)port for Nature'. Dergelijke activiteiten zijn vergunningplichtig. GLK maakt onderscheid naar activiteiten met een ideëel karakter en activiteiten die een commerciële grondslag hebben. Ideële kleinschalige activiteiten zijn gratis onder voorwaarde dat openbaar vermeld wordt dat de activiteit mede mogelijk is gemaakt door GLK. Voor activiteiten met meer dan 1000 deelnemers en voor commerciële activiteiten vraagt GLK een financiële vergoeding volgens de ideeën van bijvoorbeeld S(up)port for Nature'. Dit om de kosten voor (extra) onderhoud te dekken.
Vissen (0/+)	Oevers waarlangs gevist kan worden	Waterpartijen waarvan de visrechten verhuurd zijn	Vissen is mogelijk in waterpartijen waarvan de visrechten vanouds verhuurd zijn. Voor de huurovereenkomsten worden normale tarieven geheven. Waar gewenst worden afspraken gemaakt met visverenigingen omtrent het bijvoeren en uitzetten van vis.
Plukken (0)	Geen specifieke	Opengestelde terreinen langs wegen en paden	Het plukken en verzamelen van tamme kastanjes, bosbessen, bramen, paddenstoelen of eikels langs wegen en paden is toegestaan binnen de bestaande wet- en regelgeving mits dit voor eigen privéconsumptie is en geen onverantwoorde schade of verstoring veroorzaakt. Het zonder vergunning rapen van vruchten en zaden voor commerciële doeleinden is verboden.
Ballonvaart (0)	Geen	Alle terreinen	In de Luchtvaartwet is aan luchtballonvaarders een landingsrecht toebedeeld. Luchtballonnen mogen daarom op de terreinen van GLK landen. Lobbies voor een gedragscode voor de Ballonvaart of aanscherping van het landingsrecht waarbij een vergoeding aan de terreineigenaar wordt betaald en eisen worden gesteld aan materieel (stille gasbranders) en gedrag (hoogvliegen) en waarbij kwetsbare terreinen worden ontzien, steunt GLK. Dit mede gezien de grote vlucht die de commerciële ballonvaart momenteel neemt. Kosten als gevolg van landingen worden in rekening gebracht bij de betreffende ballonvaartmaatschappij.
Toeren met motorvoertuigen (--)	Geen	Reguliere openbare wegen	Het beleid is gericht op het zoveel mogelijk afgesloten houden van niet-openbare wegen door natuurterreinen voor gemotoriseerd verkeer. Ontheffingen zijn enkel mogelijk voor bewoners van terreinen van wie de woning niet op andere wijze bereikbaar is.

5. Financiën

De jaarlijkse kosten van het recreatieve gebruik van de terreinen bedragen ca. 1 miljoen euro en voor de opengestelde kastelen ruim 1,8 miljoen euro. De directe recreatie/ exploitatie-inkomsten bedragen respectievelijk 80.000 en 750.000 euro. Per saldo bedragen de netto kosten derhalve ca. 2 miljoen euro. Deze kosten worden thans nog gedekt met onder andere provinciale bijdragen (o.a. openstelling van terreinen en kastelen en toezicht).

Mede gezien de reeds opgelegde korting van de provinciale bijdrage in 2014 wordt ingezet op een forse reductie van dit negatieve saldo. Uitgangspunt blijft het maximaal openstellen van de bezittingen. Wel zal kritisch worden gekeken naar het onderhoudsniveau van wandel- en fietspaden en van diverse routes in de terreinen, de inzet van het toezichthoudend personeel en naar mogelijkheden om de hoeveelheid borden, informatiepanelen en andere voorzieningen in de terreinen te reduceren. Daarnaast wordt een verhoging van inkomsten nagestreefd, waarbij gedacht wordt aan de mogelijkheden van het profijtbeginsel, aan bijdragen voor bijzondere voorzieningen, aan de bijdragen voor wandelingen en excursies met de boswachter, aan arrangementen of evenementen in samenwerking met recreatie- en horecaondernemers en aan betaald parkeren. Ook worden nieuwe mogelijkheden voor verblijfsrecreatie op de bezittingen uitgewerkt zoals het benutten van huurwoningen als recreatief verblijf en inspelen op initiatieven als het "Verborgene Verblijf" en "Het betere boerenbed". Het rapport Veluwe op de Balans geeft vele concrete suggesties waarmee invulling gegeven kan worden aan het profijtbeginsel. Recreatie en toerisme zijn van grote betekenis voor de werkgelegenheid en de Gelderse economie, die in hoge mate gebaseerd is op de rijke Gelderse natuur en cultuur. Vanuit die overweging is een verdere uitwerking van het profijtbeginsel gerechtvaardigd. Uitgangspunt daarbij is dat ook de gebruiker bijdraagt aan de financiering van het recreatief gebruik.

Donateurs van GLK zullen overigens altijd bepaalde privileges behouden.

Het in deze nota beschreven beleid heeft voornamelijk geen personele consequenties met betrekking tot de vaste formatie. Om aan de grote vraag naar wandelingen en activiteiten onder begeleiding van onze boswachters te voldoen, wordt een groep vrijwilligers geworven en opgeleid. Ten behoeve van het verkennen en verder uitwerken van de mogelijkheden om het bezit in recreatief opzicht verder te vermarkten, kan scholing of training van personeel noodzakelijk zijn.

Bijlage

Relevante wet- en regelgeving

Openstelling.

De bezittingen van GLK zijn privaat eigendom. Dit houdt in dat de eigenaar binnen wettelijke bepalingen en verordeningen nadere regels kan stellen aan de toegankelijkheid en het gebruik van de bezittingen. Deze nadere regels zijn opgenomen in de openstellingbepalingen die zijn weergegeven op de toegangsborden in de terreinen. Ter nuancering van bovenstaande het volgende.

Voorwaarden die verbonden zijn aan subsidie voor verwerving of beheer worden vanzelfsprekend gerespecteerd. Ook kan een Algemene Plaatselijke Verordening nadere regels stellen binnen een bepaalde gemeente. Zo zijn er een aantal gemeenten waar bij APV geregeld is dat er geen paddenstoelen en/of zeldzame planten geplukt mogen worden. Tenslotte zijn wegen en paden die openbaar zijn, in de zin van de Wegenwet, voor eenieder vrij toegankelijk. De Luchtvaartwet kent aan ballonvaarders een landingsrecht toe, hetgeen betekent dat zij overal mogen landen. De openstellingbepalingen van GLK mogen niet in strijd zijn met deze bepalingen.

Flora- en Faunawet, Natuurbeschermingswet.

De doelstelling van de Flora- en Faunawet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

In de Natuurbeschermingswet is de bescherming van specifieke gebieden geregeld. De bepalingen uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Een groot gedeelte van de bezittingen van GLK zijn aangemerkt als Natura2000-gebied en vallen daarmee onder de werking van de NB-wet.

Op dit moment hebben wij geen indicatie dat met het huidige recreatieve gebruik van de bezittingen de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende soorten in het geding is. Ook met betrekking tot de NB-wet wordt het bestaand gebruik niet strijdig geacht met de bescherming van onze als Natura2000 aangemerkte terreinen. Bij de op te stellen beheerplannen Natura2000 dient wel te worden bewaakt dat de huidige openstelling, inclusief de ontsluiting door middel van wegen, paden en routes, wordt aangemerkt als bestendig beheer en gebruik.

Zorgplicht en aansprakelijkheid.

GLK beheert de terreinen zodanig dat bezoekers daar veilig kunnen vertoeven. Hoewel het onmogelijk is om alle risico's uit te sluiten worden deze zoveel als mogelijk beperkt. Systematische controle van bomen langs wegen en paden en het nemen van maatregelen waar dat noodzakelijk is, is een voorbeeld daarvan. Waar nodig worden er ook informatieborden en/of waarschuwingsborden geplaatst, bijvoorbeeld bij vellingsmaatregelen. Het rapport van het Bosschap: "De aansprakelijkheid van eigenaren van bos en natuur" vormt een handreiking hoe invulling gegeven wordt aan de zorgplicht.

Veiligheid voor het publiek heeft permanente aandacht. Ongevallen en bijna-ongevallen in de terreinen, die overigens slechts zelden voorkomen, vormen altijd een extra aanleiding om het beleid zo nodig bij te stellen.

postbus 7005, 6801 HA Arnhem
Zypendaalseweg 44, Arnhem
telefoon: (026) 355 25 55
fax: (026) 445 20 80

